

Verleiding

Bedrijven willen nieuw personeel helpen inburgeren, meldde deze krant onlangs. PTT Post zal over een paar maanden starten met inburgeringscursussen voor allochtonen op zes verschillende plaatsen in het land. De krant citeert een woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse Zaken die zich enthousiast toont over deze ontwikkeling: “Het is goed mogelijk dat andere bedrijven een ander gedeelte van de inburgering op zich zullen nemen. Mogelijk verplaatst de inburgeringscursus zich geheel naar bedrijven.” Dit berichtje illustreert wat er gebeurt als de overheid bepaalde taken afstoot, privatiseert of – zoals bij die inburgeringscursussen – simpelweg niet goed genoeg en niet snel genoeg vervult. Die taken worden overgenomen door de maatschappij; soms door burgers die hun eigen verantwoordelijkheid hernemen, soms door ondernemende individuen die een nieuwe markt in het verschiep zien, en soms door werkgevers, als en voor zolang het lonend is. Werkgevers zijn tegenwoordig toch al bereid alles voor hun werknemers te doen, vertelde *de Volkskrant* mij deze week. Een bedrijfsstomerij voor uw mantelpakjes, bedrijfsfitness, korting op verzekeringen, collectieve contracten bij de ziektekostenverzekeraar met wellicht ooit (dat ligt nu nog te gevoelig) recht op voorrangbehandeling, een boodschappenservice, een hondenuitlaatdienst, kinderopvang, een studiefonds voor de kinderen van personeel en dan slaan we doorsnee *employee benefits* als de auto en de telefoon van de zaak nog gewoon over. Wat te denken van al dat soort extra voorzieningen? Ik moet bekennen dat ik, qua werkende vrouw met een hectisch leven, in eerste instantie een beetje ga lopen watertanden. Ik draag zelden mantelpakjes en ik heb geen hond, maar ik zie wel tal van andere interessante mogelijkheden. Wat te denken van een schoonmaakbedrijf dat niet alleen mijn werkkamer, maar ook mijn huis zou reinigen? Een betrouwbare oppas als er avondlijke vergaderingen moeten worden bezocht? Een mooie betaalbare woning in de buurt van het werk? Of, en hier zou ik helemaal bij gebaat zijn, een aan het werk gelieerde school met werknemervriendelijke openingstijden, een school die van 8 tot 18.00 u. open is zoals de crèche. Natuurlijk hoeven de kinderen daar niet heel de tijd te leren, er zijn speelruimten en clubjes, en cursussen creatieve vaardigheden, er is een orkestje en al die dingen kunnen plaatsvinden zonder dat daar klusvaders, kleimoeders, en muzikouders aan te passen komen, want de werkgever neemt daar Echt Personeel voor in dienst. Niet gelijk tegenwerpen dat dat financieel niet uit kan, in een echt tweeverdiener-vriendelijke samenleving kunnen de lonen een heel stuk omlaag. Dan hoeven we immers niet meer te werken met het ouderwetse uitgangspunt dat men met één inkomen twee volwassenen en twee kinderen moet kunnen onderhouden. Als vrouwen van meet af aan bij de organisatie van de arbeid betrokken waren was het wellicht allang op deze manier geregeld geweest! Zo droom ik een beetje weg en dan komt mijn betere ik boven en herinner ik mij de wijze lessen uit het mooie boek *Spheres of Justice* van Michael Walzer (1983).

Walzer betoogt dat het leven in een moderne westerse samenleving geleefd wordt in een aantal sferen. Er is de sfeer van de markt waar de wet van vraag en aanbod geldt, de sfeer van de politiek waar het draait om het woord van de kiezer en om de gezamenlijke besluitvorming van burgers, de sfeer van de gezondheidszorg waar men wordt behandeld naar medische behoefte, de sfeer van het onderwijs waar kinderen vanaf een jaar of vier allemaal samen in de klas zitten en allemaal worden ingevoerd in de basisvaardigheden die nodig zijn in onze samenleving, de sfeer van de religie waar het draait om vroomheid en goddelijke genade, enzovoort. Die sferen moeten gescheiden blijven, zo betoogt Walzer. Politieke of rechterlijke overwegingen horen niet thuis in de gezondheidszorg (“Er is in onze gezondheidszorg geen plaats voor een eigen-bult-dikke-schuld principe”, zoals minister Borst dat nog eens heel juist uitdrukte in haar jongste optreden in Buitenhof). Politieke overwegingen horen ook niet thuis in de sfeer van de religie (de Wet gelijke behandeling maakt terecht een uitzondering voor

kerkgenootschappen die merkwaardige opvattingen koesteren over vrouwen en/of homosexualiteit). Een scheiding van sferen vormt voorts een buffer tegen de oprukkende macht van het geld en de markt. Het voorkomt dat markt-achtige overwegingen binnensluipen op school of in de gezondheidszorg. Het is bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat op die prachtige, aan het bedrijf gelieerde school overal logo'tjes zitten met de naam van het bedrijf. En lang niet alle bedrijven hebben een zodanig gemengd personeelsbestand dat een aan het bedrijf gelieerde school zou kunnen worden bevolkt door kinderen van verschillende sociaal-economische en etnisch-culturele afkomst. Een scheiding van sferen voorkomt ten slotte de cumulatie van geluk of ellende. Ontslag hoort idealiter te betekenen dat je je baan verliest, niet meer en niet minder: niet ook nog eens je aantrekkelijke ziektekostenverzekering, je huis, je kinderopvang en het plaatsje voor je zoon op de prachtige 8 tot 18.00 u school. Ik weet wel dat Walzer gelijk heeft. Maar ik voeg daar aan toe dat Walzer veronderstelt dat de overheid ervoor zorgt dat sferen die niet door de markt geregeerd mogen worden behoorlijk functioneren. Als gezondheidszorg zonder markt leidt tot wachtlijsten en ontoereikende behandelingen wordt de verleiding van de markt te groot om te weerstaan. Als gemeentelijke kinderopvang betekent dat je kind nog tot Sint Juttemis op een wachtlijst staat, terwijl niets erop wijst dat je gemeente bezig is met de introductie van scholen met vriendelijke openingstijden, is kinderopvang via de werkgever het enige wat er op zit. Verbeter en financier die publieke ruimten o overheid, en leid ons niet in verzoeking.